

מי נח

בליקוט שיו"ל לקראת ש"פ נח ש.ז. (נדפס בלקו"ש חט"ו – שיחה א' לפ' נח), ביאר כ"ק אדמו"ר החילוק בעבודתם של נח ומשה רבינו.

בקובץ 'שו"ת התלמידים' – גליון טז, שאל הת' דוד אבא מוצקין ו'א' התמימים' על ליקוט זה. כ"ק אדמו"ר ענה בכת"ק על הערותיהם, והמענה נדפס בקובץ 'שו"ת התלמידים' – גליון חי.

לקו"ש חט"ו – פרשת נח

איז דער ביאור אין דעם: די תוכחה פון נח'ן איז געווען בעיקר ניט מצד זיין מסנ"פ פאר אנשי דור המבול, נאר בכדי צו מקיים זיין דעם ציווי ה'.

וואס דערפאר שטייט אין חסידות, אז נח "לא נתן עצמו על זה אשר תוכחתו והתראותיו יפעלו עליהם לעוררם לתשובה", ווייל מיט זיין תוכחה איז ער געווען אויסן בעיקר צו מקיים זיין דעם ציווי ה' וואס ער איז נצטוה געווארן,

און דערפאר "לא בעא (במסנ"פ כמשה) רחמין על עלמא".

משא"כ משה רבינו, וואס אים איז געווען נוגע דער מצב פון אידן, ביז אז זיי זיינען אים נוגע פונקט ווי ער אליין – האט ער זיך מוסר נפש געווען פאר זיי, ער האט מתפלל און מעורר רחמים געווען ביז צו זאגן "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת".

ט. . . ובהקדים וואס דער זהר איז מבאר אינעם חילוק ההנהגה פון נח'ן און די צדיקים וואס זיינען געווען נאך אים, אז נח האט ניט מתפלל געווען על דורו "לא בעא רחמין על עלמא", און דעריבער ווערן די מי המבול אנגערופן "מי נח", "דבי' הוו תליין, דלא בעי רחמי על עלמא"; משא"כ די צדיקים וואס נאך אים האבן זיך מוסר נפש געווען אויף בני דורם – ווי מען געפינט ביי משה רבינו וואס האט געזאגט "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת".

וואס לכאורה קען מען דערויף פרעגן: די חז"ל זאגן דאך, כנ"ל, אז נח האט מוכיח געווען בני דורו און זיי מעורר געווען לתשובה. זעט מען דאך אז אים האט געארט דער מצב פון בני דורו – היינט פארוואס האט ער אויף זיי ניט מתפלל געווען און מעורר געווען רחמים?

בגליון טז (ש"פ וירא) שאל הת' דוד אבא מוצקין :

בליקוט לפ' נח ש.ז. אות ט', מביא מהזהר החילוק בין נח לשאר הצדיקים שהיו אחריו: שנח לא התפלל על דורו "לא בעי רחמי על עלמא", ולכן נק' מי המבול "מי נח" "דבי' הוו תליין, דלא בעי רחמי על עלמא". משא"כ הצדיקים שלאחריו מסרו נפשם על בני דורם וגו', עיי"ש. וראה גם בלקו"ש ח"ב עמ' 452 באריכות.

ולכאורה יש להעיר מהליקוט לפ' לך-לך ש.ז. אות ג', שמבאר מה גודל העילוי של אאע"ה, שהתפלל על אנשי סדום (וכששמע שאין שם י' צדיקים לא התפלל יותר לא כמשה רבינו שהתפלל גם בעד עושי העגל), דהיו ג' תקופות, והתקופה דא"א היתה ההכנה למ"ת, שלכן לא התפלל אברהם בעד אנשי סדום רק בזכות הצדיקים, שאז היתה העבודה דהכנה דמ"ת, ושם מביא גם לתקופה דנח שתקופתו הי' קודם ההכנה למ"ת שלכן לא התפלל נח לגמרי.

ולכאורה לפי המבואר שם צ"ל מדוע אומר שהי' לו לנח להתפלל ולא התפלל שלכן נקרא מי נח וכו', והרי בתקופתו לא היתה העבודה להתפלל, ז.א. שלא הי' בכחו של נח לפעול עליהם, וכמו שאברהם אבינו לא התפלל בעד אנשי סדום (מצד עצמם), משום שכך היתה העבודה בתקופה ההיא.

ועד"ז קשה עמש"כ גם בליקוט לפ' לך-לך תשל"ו (נדפסה בלקו"ש חט"ו שיחה א' לפ' לך-לך) בתחלתו, ההבדל בין אברהם אבינו לנח: שנח לא זכה כ"כ שיקח שכר כולם, והיינו משום שלא התפלל על בני דורו, משא"כ אברהם שכך זכה, דלכאורה זה תלוי בתקופות, שבתקופת נח לא הי' העבודה בזה, ומה החסרון שבנח שלא זכה, משא"כ אברהם שאף שלא התפלל על אנשי סדום, מ"מ זכה וקבל שכר כולם. והנה עמש"כ בלקו"ש הנ"ל תשל"ו י"ל דאה"נ לא הי' אשמתו, אבל מאחר שלפועל לא התפלל בעדם ע"כ לא קבל שכר כולם (אבל ראה שם הע' 5 "נח כו' לא הי' צדיק כ"כ כו'", ועד"ז מה שנק' "מי נח" קשה דזה מוכיח שנחשב אשמתו של נח), ולפי השיחה לך-לך ש.ז. מוכח שלא הי' בכחו לפעול על בני דורו באותה תקופה.

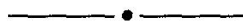
באותו הגליון שאל א' התמימים :

בליקוט לפ' לך-לך ש.ז. בהמשך אות ג', מביא מהזהר את החסרון בעבודת אאע"ה במה שבקש עבור אנשי סדום, והיינו רק אם הי' אפשר לו להסתמך על עשרה צדיקים לכה"פ, ומביא לשון הזהר בזה "לא עבד כו' כדקא יאות", משמע שלא עשה עבודתו בשלימות. והנה בהמשך מבאר ששלשת ההנהגות דנח,

אאע"ה ומשרע"ה הם בהתאם לג' התקופות: א) קודם ההכנה למ"ת, ב) ההכנה למ"ת, ג) מ"ת. ומבאר בנוגע לתקופה הב' – עבודת אאע"ה – שאז היתה ההכנה למ"ת, ולכן הי' יכול לפעול רק בזכות הצדיקים. והנה לפי"ז הרי אאע"ה עשה עבודתו בשלימות ולא הי' חסר בעבודתו, מכיון שלא הי' יכול לפעול יותר מצד התקופה בה הי'.

ולכאורה י"ל דזה ד"לא עבד כו' דקא יאות", היינו שלא עשה העבודה בשלימות, ז.א. שהוא מצידו עשה הכל מה שהי' אפשרותו, אולם זה לא הי' בשלימות מצד הדור והתקופה שלו.

[אבל מפשטות לשון הזהר "אוף אברהם לא עבד שלימו כדקא יאות", משמע שהחסרון הי' מצד אברהם. והיינו שמוסיף על נח שגם אברהם לא עבד שלימו כדקא יאות, ולכן עדיין צ"ב – המערכת].

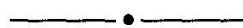
כשהכניסו הגליון אל כ"ק אדמו"ר, הואיל לענות בכת"ק:

עדיפא הו"ל להקשות בסנה' (קב, רע"ב) למה נענש וביותר – מנשה.

ע"פ: א) נגלה – עיין רמב"ם שמונה פרקים פ"ח.

ב) חסידות – נבי' ענין הקניני, טיקלא (ש' הבחירה – לארהאמ"צ)

עה"פ נורא עלילה על כנ"א. ועוד.

הבא לקמן ממה שכתבו המערכת דאז:

מענה הנ"ל עורר התענינות בין לומדי השיתות בביאור התשובה, ובכדי להקל על המעינים הננו להעתיק את השאלות כפי שנדפסו בקובץ ט"ז, וגם קצת ביאור כפי שנראה בפשטות ממענה כ"ק אדמו"ר שליט"א.

מובן שאי"ז כמסקנא סופית והחלט ברור אלא באופן ד"אולי י"ל" וכו'. אשר ע"כ הננו לבקש מכאו"א המעיין בדבר שאם נראה לו לפרש באופן אחר או שיש בידו מה להעיר ולהאיר בביאור הנדפס, שיזאיל להמציאו למערכת.

קצת ביאור על מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:

עדיפא הו"ל להקשות בסנה' (רע"ב) למה נענש וביותר – מנשה.

נראה הכוונה – בהמשך לקושית השואל (בשו"ת הת' ח' ט"ז ב-ג) בביאור דברי הזהר – שלכן נקראים מי המבול "מי נח" – "דבי' הוו תלויין, דלא בעי

רחמי על עלמא" – וכן לגבי אאע"ה בנוגע לתפלתו על אנשי סדום, "לא עבד כו' כדקא יאות" דלפי המבואר (בליקוט לך-לך), הנה הנהגתם מתאים לפי התקופה שבהם נמצאים, וא"כ, הרי לכאורה מצד התקופה ההיא גרם להיות הנהגת נח באופן כזה, ולא שייך לתלות החסרון בו, עד כדי כך "דבי' הוו תליין", וכן בנוגע לאאע"ה ד"לא עבד כו' כדקא יאות". וע"ז בא המשך המענה, ד"עדיפא הו"ל להקשות... (והכוונה למבואר שם בגמ': א"ל (ר' אבהו למנשה) מאחר דחכימי כולי האי, מאי טעמא קא פלחיתו לע"ז, א"ל (מנשה לר' אבהו) אי הות התם הות נקיטנא בשיפולי גלימא ורהטת אבתראי" (מפני יצר ע"ז שהי' שולט – פירש"י), נמצא דזמן ההוא הוא דקא גרם לכך שיהי' שטוף בע"ז, וא"כ (לפי סברת השואל) אי"ז אשמתו ולמה נענש (והיינו לא רק שנתלה החסרון בו (כבנח) אלא גם נענש – וביותר) – (הכוונה שמהמשך המאמר בגמ' נראה שהולך לדעת רבנן שאין לו חלק לעוה"ב – ולא לפי דעת ר' יהודא שם – וזהו ביותר, הג"ה) וזהו עדיפות הקושיא (הג"ה – ומובן שאין הכוונה שלא צריך להיות נענש על מעשה העבירה דע"ז מצד בי"ד של מטה, שהרי פשוט שגם בזמן דמנשה אל נתבטל (ח"ו) ציווי הל"ת דע"ז, ואין לדיין אלא מה שענינו רואות וכו', אלא הכוונה לעונש מלמעלה, הרי הזמן גרם ששלט היצר דע"ז – וזה בא מלמעלה. ולמה נענש – וביותר – וכנ"ל.

ע"פ: א) נגלה – עיין רמב"ם שמונה פרקים פ"ה.

(מזה שמציין לשמונה פרקים – ולא להיד (ה' תשובה פ"ה) נראה הכוונה, לזה שמבואר שם בתחי' שאין האדם נולד בתחלתו בעל מעלה, או חסרון, ובמילא יהי' מוכרח בעשיית הטוב או להיפך (ח"ו) אלא שאפשר שיולד בטבע מוכן למעלה או חסרון – היינו שיהי' לו נטי' מצד מזגו ותכונתו בטבע תולדתו לטוב וכו' אבל בנוגע לפועל יש לו בחירה חפשית וכו' עיי"ש בארוכה. וכמו"כ בנוגע למנשה (בסנה') הוא רק כעין נטי' ושעת הכושר לגבי האדם, אבל בנוגע לפועל הרי הוא נשאר בבחירה החפשית ולכן בנוגע לנח (שהוא בשב ואל תעשה) נתלה החסרון בו, וכן בנוגע למנשה (שהוא בקום ועשה ובפרט בע"ז ובאופן כזה) נענש – וביותר –).

ב) חסידות – כביאור ענין הקניני, מיקלא (ש' הבחירה לאדהאמ"צ).

נראה הכוונה, שכמו בענין הקניגי שהמלכים עושים הגם שבפועל כפי הנראה הנה כשהח"י זו מתגברת ה"ז בכח עצמו שה"ה בעצמה מתגברת על הצד השני, וכן להיפך, אבל באמת הנה זה בסיבת התחבולות שעושים מן הצד כשרוצים שזו תנצח, והכל לפי תענוג המלך, הרי כשאדם עומד מן הצד ואין לו שום מושג משחוק זה נראה אליו שההתגברות באה מכח עצמה של הח"י וכו' (אבל אלו שמסדרין השחוק כמו"כ אלו שיודעים מזה, יודעים שהכל אי"ז מכח עצמה, רק

מצד הסיוע והמכשולים שבאים מן הצד) והתחבולות וההתחכמות הם כמו סיבה רחוקה שמסכבים כ"ז לפי תענוג המלך, וכמו"כ הוא בענין הטיקלא, שבגלגל משנה צורת החומר אבל כ"ז בא מהיוצר המסבב את הגלגל, והיינו הגם שהחומר הוא המקבל הצורה, והגלגל הוא העושה הצורה, ובכ"ז פשוט ומובן שכ"ז בא מצד האדם המסבב הגלגל ומצדו בא – כפי רצונו – שינוי הצורה, וכמו"כ הוא בהנמשל המבואר שם (עיי"ש בארוכה) שהחומר הוא מעשה הבנ"א הגלגל הוא מל' דאצי', והמסבב הגלגל הוא מאמר קו המדה, והגם דלכאורה הנה הכל תלוי בבחירת האדם שכפי אופן בחירתו (החפשית) כן הוא מעשיו ובוזה הוא מעורר אופן ההשפעה הם לחסד או כו' במל' דאצי', אבל באמת זה גופא שיכחור באופן כן או להיפך הכל בא בסיבת מאמר קו המדה לפי אופן ורצון ותענוג הנעלם (עיי"ש באורך), וכמו"כ הוא בנוגע לנדו"ד (סנה' ק"ב רע"ב) שזה בזמן ההוא שלט יצרא דע"ז, וגרם לבחירתו דמנשה באופן זה, כך הכל בסיבת רצון ותענוג הנעלם מלמע' כפי מאמר קו המדה, וכן בנוגע לנח (בהשיחה) שבסיבת רצון ותענוג הנעלם מסבב שהתקופה תתאים להנהגה כזו וכן שנח יבחור (מצ"ע) להתנהג באופן כזה, ולתלות החסרון בו כנ"ל (בשם הזהר) "דבי' הוו תליין".

ע"פ נורא עלילה על כנ"א, ועוד.

נראה הכוונה, ע"פ המבואר בביאורה"ז להצ"צ (ח"א ד' רסז עיי"ש) עפ"י המדרש המובא במת"כ פ' וישב) שכל הענין דמכירת יוסף ע"י אחיו שע"ז נתגלגל הדבר וירדו למצרים הוא רק עלילה, שבאמת כבר קדם הידיעה ונגזרה בברית בין הבתרים "כי גר יהי זרעך וגו'" וזה הי' רק סיבה בשביל קיום הגזירה וא"כ מצטרך להיות כך וא"כ זה נראה כמו עלילה, אבל באמת אין הידיעה שלמע' מכרחת הבחירה כלל, ולכן הוא משפט אמת (ונראה כמו עלילה), ובהג"ה שם מבאר שזה שמענישים מלמעל' על עשיית עבירה שהעונש בא כנגד החטא ממש שזה אינו שייך לקרות עלילה, כיון שהידיעה אינה מכרחת הבחירה כלל, רק באופן כזה שהעונש שלמעלה בא שלא לפ"ע החטא (כמו בגלות מצרים וכדומה) ע"ז נורא עלילה וגו', שזהו בשביל נוראות שאתה עושה לי וכו' (כפי ל' המדרש) שהוא לטובתו, וכמו"כ בנדו"ד שהענין דמנשה שהי' העונש דלמע' שלא לפי ערך ושיעור דמעשה העבירה זהו כמו הענין דנורא עלילה וכו', שלכן נקראים מי נח זה כמו עלילה וכו'.

